

Undersøgelse af klimavenlig omstilling i professionelle køkkener

Den 5. februar 2020

Kost og Ernæringsforbundet har november 2019 spurgt 468 ledere, hvor langt de er, og hvad der skal til for at udvikle køkkenet i en mere bæredygtig retning.

1. Intro

Et bredt flertal i Folketinget har vedtaget en klimalov og har fremsat en ambitiøs målsætning om at reducere udledningen af drivhusgasser med 70% i 2030¹. En essentiel faktor i Danmarks klimabelastning kan tilskrives fødevarerproduktionen, og det anslås, at de offentlige køkkener står for 800.000 daglige måltider.

I Kost og Ernæringsforbundet ser vi således vores medlemmer som potentielle frontløbere i kampen for klimavenlige tiltag og bæredygtighed. Derfor har vi i november 2019 foretaget en spørgeskemaundersøgelse blandt 468 ledere. Formålet med undersøgelsen er at få indblik i, hvilke muligheder og begrænsninger, der er forbundet med at indføre bæredygtige tiltag på deres arbejdspladser.

2. Metodiske overvejelser

Målgruppen for undersøgelsen er de 468 medlemmer af Kost og Ernæringsforbundet, der er registreret som højest placeret leder på sin arbejdsplads. Disse er udvalgt for at opnå indsigt i, hvilke muligheder og begrænsninger der skal tages højde for ift. at gøre de professionelle køkkener i Danmark mere bæredygtige.

For at undgå dubletter i analysen og deraf øge sikkerheden for et retvisende resultat, er spørgeskemaet kun sendt til én leder pr arbejdsplads. Af de tilsendte spørgeskemaer har 113 respondenter besvaret alle eller dele af spørgeskemaet, og respondenterne fordeler sig efter populationen, altså medlemsbasen, ift. region. Dog skal det nævnes, at der er risiko for bias i form af selvseleksion, da de, der har valgt at svare på surveyet, kan være fra arbejdspladser, der netop har taget stilling til bæredygtighed og derfor har større incitament til at besvare spørgeskemaet. Uanset er deres overvejelser dog stadig relevante, da det kan give et væsentligt billede af sektorens muligheder og begrænsninger indenfor bæredygtig udvikling.

I undersøgelsen er svarmulighederne varierende, så der både optræder spørgsmål med låste svarkategorier og kommentarfelder med mulighed for at skrive et uddybende svar. Herved kombineres muligheden for at få indsigt i de generelle tendenser ved kvantificerbare resultater med muligheden for mere uddybende og nuancerede kommentarer. Ved udvælgelsen af relevante kommentarer er der præsenteret de hyppigste svar for at give det mest retvisende billede.

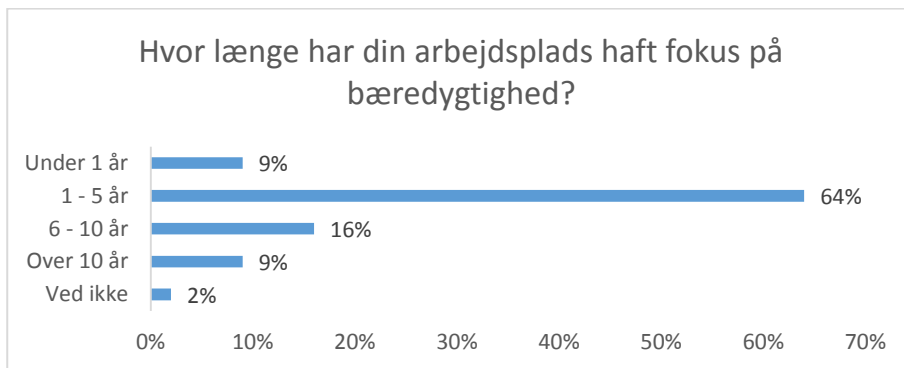
3. Resultater

Motivation bag bæredygtige tiltag

¹ http://www.stm.dk/publikationer/SkriftligDel19/Lovprogram%202019-2020_web.pdf

90% af respondenterne svarer, at deres arbejdspladser har indført bæredygtige tiltag. Blandt disse fordeler respondenterne sig relativt ligeligt uanset region og antal ansatte. Som det fremgår af Figur 1, har størstedelen, svarende til 64%, haft fokus på bæredygtighed i 1-5 år, mens 16% har fokuseret på bæredygtighed i 6-10 år. Dertil har 9% haft fokus på bæredygtighed i over 10 år, mens også 9% har haft fokus på det i under 1 år.

Figur 1: Hvor længe har din arbejdsplads haft fokus på bæredygtighed?

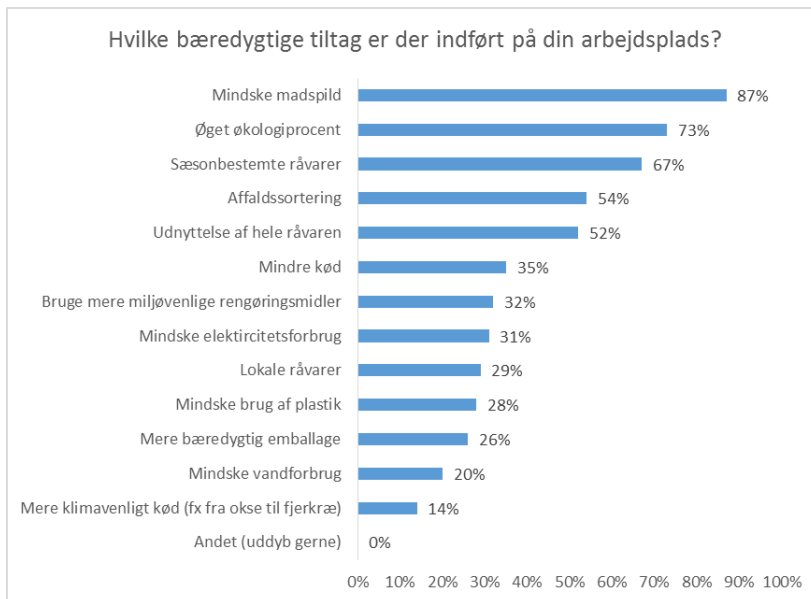

Det tegner et billede af, at implementeringen af bæredygtige tiltag i professionelle køkkener er relativt ny og har udviklet sig meget indenfor de sidste 5 – 10 år. Når datamaterialet analyseres med fokus på antal ansatte, fremgår det endvidere, at de mellemstore køkkener på 10-19 ansatte har haft fokus på bæredygtighed i længst tid. Af denne gruppe har 19% arbejdet med bæredygtige tiltag i over 10 år, og ligeså har 19% arbejdet med bæredygtighed i 6 – 10 år. I modsætning hertil har de store virksomheder på 50 eller flere ansatte senest fået fokus på bæredygtighed, og som den eneste gruppe er der ingen af respondenterne, der har været i gang i over 10 år.

De områder, som arbejdspladserne først fokuserede på, har hyppigst været indenfor følgende fire kategorier: *Mindsket madspild* (66%), *øget økologiprocent* (63%), *sæsonbestemte råvarer* (43%) og *affaldssortering* (36%). På regionsniveau ses disse fire fokusområder særligt ved Region Hovedstaden, Midtjylland og Syddanmark. Region Nordjylland skiller sig ud ved at have haft procentvis større fokus på økologi – her har 88% angivet, at øget økologi var et af deres fokusområder til at starte med. Region Sjælland skiller sig også ud ved at have en mere jævn fordeling blandt alle svarkategorier, hvoraf der ikke på samme måde er et entydigt mønster for, hvilke områder de startede med at prioritere.

Som det fremgår af Figur 2, er det de samme fire områder, som først blev prioriteret, der hyppigst er indført på arbejdspladserne i dag: *Mindske madspild* (87%), *øget økologiprocent* (73%), *sæsonbestemte råvarer* (67%) og *affaldssortering* (54%). Frekvenserne for hvert område er dog højere, hvoraf en forklaring kan være, at arbejdspladserne har implementeret flere bæredygtige tiltag i dag sammenlignet med, da de startede.

Figur 2: Hvilke bæredygtige tiltag er der indført på din arbejdsplads? (Vælg gerne flere svar)

Af motivationsfaktorerne bag de bæredygtige tiltag angiver respondenterne blandede årsager. En del belyser ønsket om at gøre noget godt for klima og miljø som primær drivkraft. Desuden nævnes også krav fra politisk side, samt medier og muligheden for at bruge de bæredygtige tiltag som branding. Det tyder altså på, at der ligger forskellige motivationsfaktorer til grund for de bæredygtige tiltag - en årsag hertil kan være, at respondenterne kommer fra arbejdspladser af alsidig karakter, hvilket kan tænkes at afspejle deres mål og motivation.

Behov for politisk opbakning fremadrettet

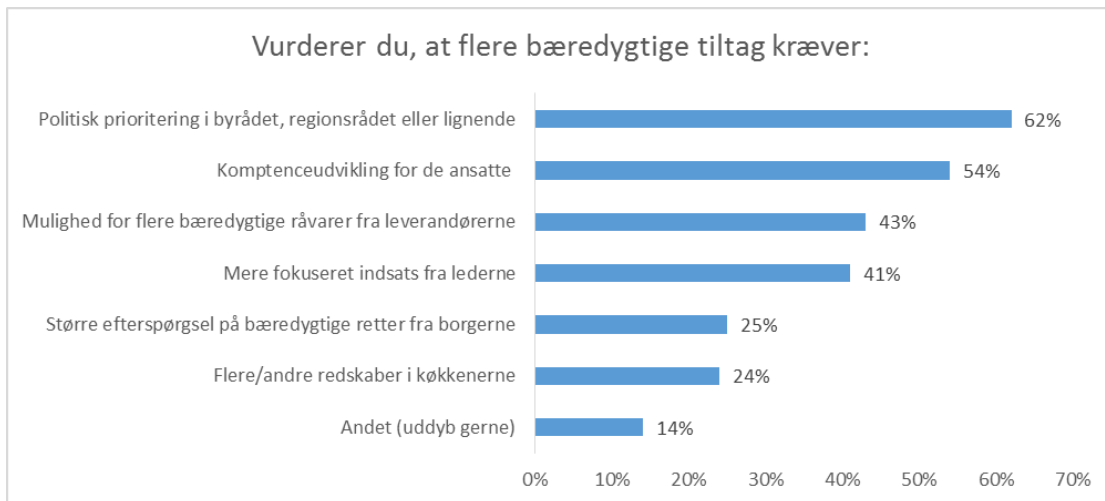
Udover tiltag der kan indføres i de enkelte køkkener såsom affaldssortering, mindsket madspild og øget økologiprocent, efterspørges også handling på et strukturelt niveau. Af de respondenter, der svarer, at de ikke har indført bæredygtige tiltag, angiver 82%, at det ikke har været en prioritet, mens 36% angiver kategorien 'andet', hvoraf alle uddybende kommentarer omhandler politiske årsager hertil.

Efterspørgsel på politisk fokus går også igen, når respondenterne angiver, hvorfor deres arbejdspladser har, eller ikke har, planer om at indføre flere bæredygtige tiltag. Nedenstående kommentarer er enkelte eksempler på dette:

- Alle offentlige institutioner har ansvar for klimaet og derfor især skal gå forrest. Det kræver, at regionerne med pres fra regeringen udarbejder en realistisk klimastrategi
- Politisk krav om øget fokus på brug af lokale varer, men skal starte i vores indkøbsaftaler
- Det er ikke et fokuspunkt fra kommunen
- Det kræver politisk opbakning
- Kan være svært med lokale råvarer, da vi er låst på indkøbsaftaler
- Afventer lige pt at politikerne sætter mål for, hvordan kommunen skal arbejde fremadrettet
- Indkøbsaftaler hindrer gode tiltag
- Der har ikke været opbakning fra øverste ledelse/politikere

Som det fremgår af Figur 7 svarer flest respondenter desuden, at flere bæredygtige tiltag fremadrettet vil kræve *politisk prioritering i byrådet, regionsrådet eller lignende* (62%), *kompetenceudvikling for de ansatte* (54%) og *mulighed for flere bæredygtige råvarer fra leverandørerne* (43%).

Figur 7: Vurderer du, at flere bæredygtige tiltag kræver: (Vælg gerne flere svarmuligheder).

Her svarer respondenterne hyppigst, at flere bæredygtige tiltag kræver politisk prioritering. Samme efterspørgsel ses ved muligheden for at skrive yderligere bemærkninger til spørgeskemaet, hvor respondenterne bl.a. skriver:

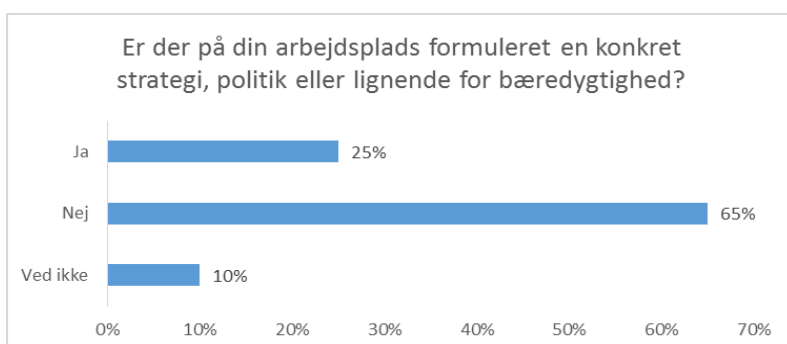
- Politikerne, kommunerne skal presses til at lave en målsætning for at ændre kødforbruget.
- Vi har to økologimærker, men gik i stå, da vores politikere ikke syntes, vi skulle prioritere økologien.

Det påviser således et ønske om stærkere politisk drivkraft, som kan bane vejen for flere klimavenligt sammensatte måltider i de offentlige køkkener.

Hvordan er det gået indtil nu?

Som nævnt har 90% af de adspurgte indført bæredygtige tiltag, men som det fremgår af Figur 3, har kun 25% indført en konkret strategi for bæredygtighed.

Figur 3: Er der på din arbejdsplads formuleret en konkret strategi, politik eller lignende for bæredygtighed?

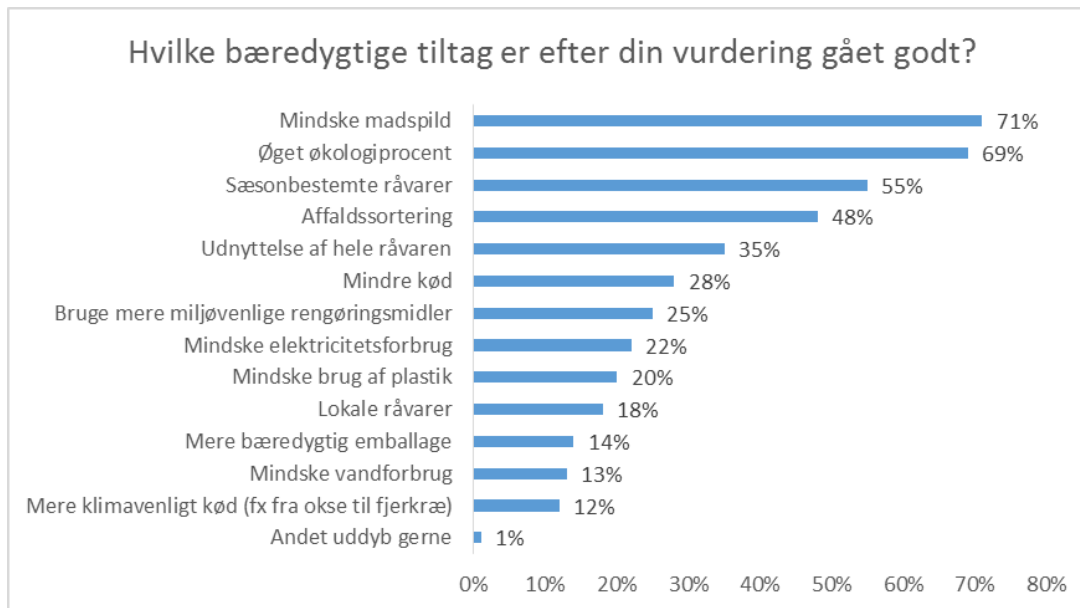

Når der spørges ind til, hvad den konkrete strategi fokuserer på, angiver flere, at den fokuserer på økologi, men også madspild og affaldssortering nævnes hyppigt. Når respondenterne fordeles på region, har arbejdspladser i Region Nordjylland hyppigst indført en konkret strategi, da tallet her ligger på 63% sammenlignet med de øvrige regioner, hvor der er indført en strategi i 22 – 25% af tilfældene. Fordelt på antal ansatte har de store køkkener på 50 eller flere ansatte oftere indført en konkret strategi, svarende til 46%. Dertil er den næsthøypigste gruppe arbejdspladser

med 1-4 ansatte, hvor 24% har indført en konkret strategi. Til sammenligning har de mellemstore virksomheder i blot 14-18% af tilfældene en bæredygtighedsstrategi.

Når der spørges ind til, hvilke bæredygtige tiltag, der ifølge respondentens vurdering er gået godt, er de hyppigste svar *mindske madspild* (71%), *øget økologiprocent* (69%), *sæsonbestemte råvarer* (55%) og *affaldssortering* (48%), jf. Figur 4. Det er således de samme fire områder, hvor arbejdspladserne først startede med at indføre bæredygtige tiltag, og som oftest er indført på arbejdspladserne i dag.

Figur 4: Hvilke bæredygtige tiltag er efter din vurdering gået godt? (Vælg gerne flere svarmuligheder)

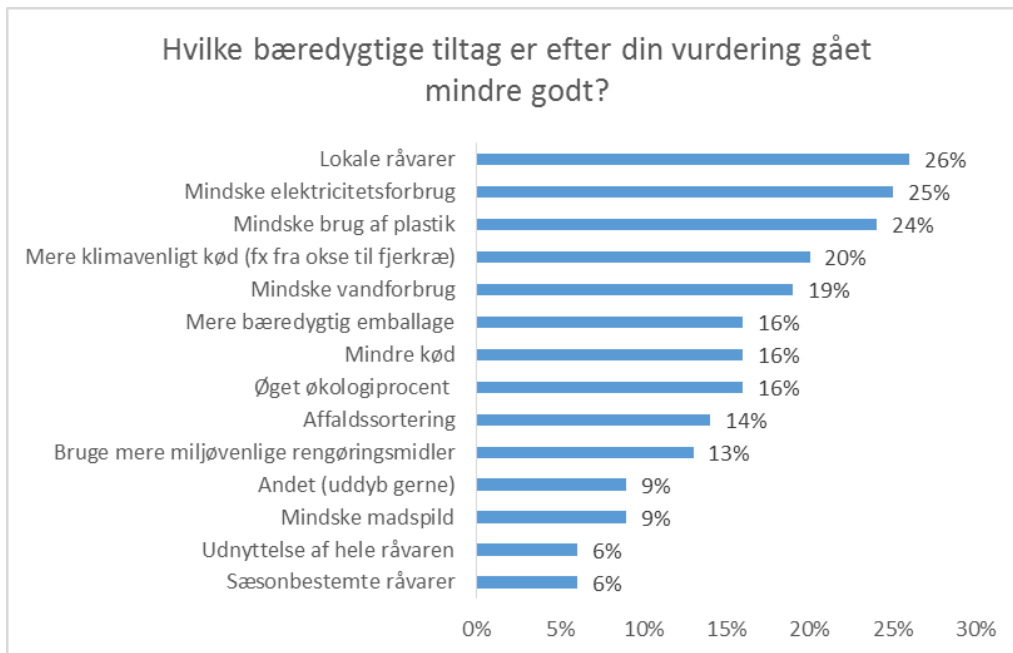

Som uddybende kommentarer til, hvorfor tiltagene er vellykkede, nævnes bl.a. opbakning blandt medarbejdere og forbrugere, samt positive tilbagemeldinger på målbare parametre. Nedenfor er præsenteret udvalgte kommentarer:

- De ansatte bakker op om projektet
- Kunderne har taget godt imod
- Øget indsats fra ledelsen og motiverede medarbejdere
- Der er reelt sparet
- Det er optimeret tilfredsstillende
- Fordi vi faktisk har formået at reducere forbruget og udnytte ressourcerne bedre
- Kan se det på tallene

Ift. de bæredygtige tiltag, der er gået mindre godt, fordeler svarene sig mere spredt, hvilket fremgår af Figur 5. De hyppigst valgte svarkategorier er *lokale råvarer* (26%), *mindske elektricitetsforbrug* (25%), *mindske brug af plastik* (24%) og *mere klimavenligt kød* (20%). Af regionale forskelle kan der i Region Hovedstaden og Region Midtjylland ses en mere jævn opfattelse af, hvilke tiltag der har været mindre gode blandt svarkategorier. Region Nordjylland oplever i højere grad udfordringer ved lokale råvarer og mindsket madspild og ligeså oplever respondenter fra Region Syddanmark i højere grad udfordringer ved at bruge lokale råvarer. I Region Sjælland ses i højere grad udfordringer ved øget økologi end de resterende regioner.

Figur 5: Hvilke bæredygtige tiltag er efter din vurdering gået mindre godt?

Af uddybende kommentarer nævnes bl.a. manglende ressourcer, viden, fokus og begrænsning pga. indkøbsaftaler. Følgende er eksempler på kommentarer om, hvorfor respondenterne oplevede de bæredygtige tiltag som udfordrende. Det viser et bredt billede af udfordringer internt på arbejdspladsen såvel som strukturelt:

- Pressede personaleressourcer
- Vi er styret af strenge indkøbsaftaler, der ikke har fokuseret på disse ting, og som følge deraf er de voldsomt ufordelagtige økonomisk
- Prisen er en væsentlig faktor
- Der skal nye udbud til, og det kræver viden og hjælp udefra
- Der har ikke været sparring og fokus
- Det er svært at finde de rigtige valg i junglen af emballage
- Kommunikation mellem afdelinger og køkken er ikke optimal

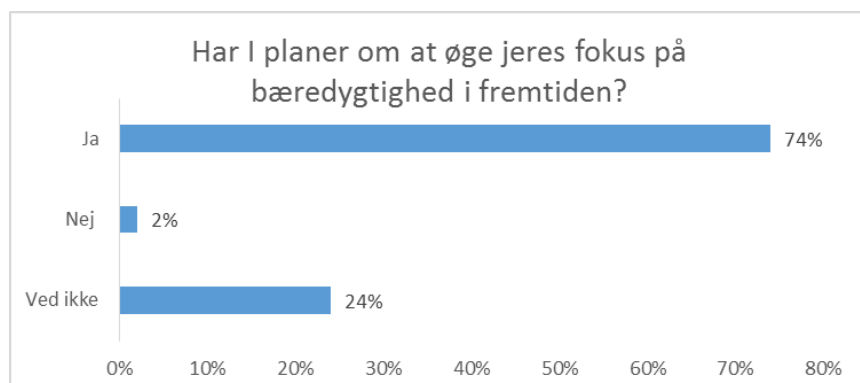
Overordnet tegner det et billede af professionelle køkkener i bæredygtig fremdrift, som dog også begrænses af individuelle såvel som strukturelle forhindringer. Udover de individuelle arbejdspladsers udfordringer, såsom intern kommunikation og sparring, kalder en fortsat klimavenlig udvikling også på politiske tiltag, så eksempelvis indkøbsaftaler giver større mulighed for at anvende lokale råvarer og klimavenligt kød.

Flere af respondenterne påpeger også, at bæredygtige tiltag ikke har været fokuspunkt for arbejdspladsen. En af årsagerne hertil kan have afsæt i mangel på konkrete strategier og mål. Som nævnt har kun 25% indført en konkret bæredygtighedsstrategi, og endvidere angiver kun 4%, at de har sat mål for arbejdspladsens CO₂-besparelser ved de bæredygtige tiltag. Essentielt er desuden, at de arbejdspladser, der har beregnet aftrykket, alle ligger i Region Hovedstaden og er begyndt at arbejde med bæredygtighed indenfor de seneste 5 år. Således er det altså en meget specifik gruppe, der har konkrete mål for sine tiltag, hvorimod resten ikke angiver at have noget konkret og målbart at stile efter i vejen mod en mere bæredygtig omstilling.

Sæsonbestemte råvarer og affaldssortering – vejen frem?

Som det fremgår af Figur 6 svarer 74% af respondenterne, at de har planer om at øge fokus på bæredygtighed i fremtiden. Det kan opfattes som en positiv holdning over for at fortsætte den bæredygtige udvikling.

Figur 6: Har I planer om at øge jeres fokus på bæredygtighed i fremtiden?

Fordelt på regioner skiller Region Nordjylland sig ud ved at være mindst villig til at indføre bæredygtige tiltag, da 50% af respondenterne i regionen ønsker at øge fokus, mens regionen som den eneste har respondenter, der svarer nej (13%). Fordelt på antal ansatte skiller de små arbejdspladser med 1 – 4 ansatte sig ud, da antallet af respondenter, der angiver fremtidigt øget fokus, også her er 50% og altså mindre end gennemsnittet. De resterende virksomhedsstørrelser angiver et nogenlunde lige stort fremadrettet fokus.

Når respondenterne spørges, hvilke tiltag der er mest overskuelige, svarer 61% *sæsonbestemte råvarer*. Samme svarmulighed scorer også lavest ved spørgsmålet om, hvilke tiltag der er mindst ressourcekrævende – her svarer 2% sæsonbestemte råvarer. Det indikerer, at et relativt overkommeligt sted at indføre mere bæredygtighed er ved brug af sæsonens frugt og grønt. Andre områder der vurderes overskuelige er *affaldssortering* (60%), *mindsket madspild* (58%) og *øget økologiprocent* (48%). Som tidligere nævnt er det også disse fire kategorier, der hyppigst blev startet med at indføre, og de der på nuværende tidspunkt oftest er indført. Det er altså områder, som arbejdspladserne har arbejdet med i længere tid, hvorfor de muligvis fremstår mere overskuelige for respondenterne.

Af de tiltag, der vurderes til at kræve flest ressourcer, nævnes hyppigst *mindsket elektricitetsforbrug* (38%), *mindsket brug af plastik* (30%), *mere bæredygtig emballage* (30%) og *lokale råvarer* (30%). Eftersom flere af disse svarmuligheder, også blev vurderet til at være gået mindre godt, giver det mening, at de fremstår mere uoverskuelige for respondenterne.

4. Opsamling

Undersøgelsen viser, at der indenfor de seneste 5-10 år er kommet et øget fokus på bæredygtighed blandt respondenternes arbejdspladser. Ligeledes tegner der sig et billede af, at respondenterne er positivt stemt overfor et fremtidigt højnet fokus på bæredygtighed. Af tiltag, der er blevet indført og samtidig virker overskuelige fremadrettet at indføre, nævnes bl.a. sæsonbestemte råvarer, affaldssortering, mindsket madspild og øget økologiprocent.

Derudover påviser undersøgelsen et ønske og behov for politiske tiltag, der kan styrke incitamentet for at arbejde mod flere klimavenligt sammensatte retter i de offentlige køkkener. Eksempelvis opfatter flere respondenter

indkøbsaftalerne som begrænsende for at anvende lokale råvarer og mindre kød. Derved kan et øget politisk fokus hjælpe med at bane vejen mod en mere bæredygtig og klimavenlig fremtid i de offentlige køkkener.

Kontakt

Kost og Ernæringsforbundet, Holmbladsgade 70, 2300 København S, T: 3163 6600, [E: post@kost.dk](mailto:post@kost.dk)